

Asia: VN/2287/2020

Lausuntopyyntö työryhmän ehdotuksesta arkkitehtuuripoliittiseksi ohjelmaksi

Työryhmän ehdotus Kohti kestäväää arkkitehtuuria

Yleisiä kommentteja työryhmän ehdotuksesta

Hämeen liitto pitää tärkeänä, että valtakunnallinen arkkitehtuuripoliittinen ohjelma on päivitetty. Muuttuvassa toimintaympäristössä on ohjelmaa tarpeellista päivittää riittävän usein ja huolehtia toimenpiteiden ajantasaisuudesta. Ohjelmaehdotus luo hyvän pohjan paikallisten ohjelmien laatimiselle, mikä on etenkin pienempien kuntien näkökulmasta positiivinen asia.

Ohjelmaehdotus koostuu viidestä teemasta, teemojen tavoitevuoden 2035 kuvauksesta sekä toimenpide-ehdotuksista. Ohjelmaehdotuksessa esitetyt teemat ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus, yhdenvertaisuus ja osallisuus, talous ja kansainvälisyys, merkitys ja identiteetti sekä koulutus ja tutkimus ovat ajankohtaisia ilmiöitä kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla. Tavoitevuoden 2035 kuvauksessa esitetyt tavoitteet ovat kannatettavia ja luovat pohjaa kestäväälle ja hyvälle suunnittelulle. Ohjelmaehdotuksen tavoitteet ovat uskottavia ja realistisia.

Ehdotuksessa esitetyt toimenpiteet vaikuttavat toteuttamiskelpoisilta, vaikkakin globaalien haasteiden ratkaiseminen jättää tilaa myös kunnianhimoisemmille ehdotuksille. Toimenpiteiden painopiste on vahvasti kaupungeissa, mikä on toki perusteltua kaupungistumisen megatrendin valossa. Ohjelmassa tulisi kuitenkin huomioida myös Suomen lukuisat pienet kunnat ja maaseutumaisten alueiden tarpeet. Maakuntien liittojen rooli ohjelmaehdotuksen toimenpiteiden toteutuksessa on varsin vähäinen. Muistutamme liittojen ja niiden tarjoaman rahoituksenkin muodostamasta mahdollisuudesta ohjelman toimenpiteiden toteutusmekanismiina. Myös aluesuunnittelun painottaminen voisi olla vahvempaa.

Hämeen liitto pitää positiivisena, että valmistelutyö on toteutettu monialaisesti ja laajassa yhteistyössä. On erittäin kannatettavaa, että yhteistyötä rakennetun ympäristön eri toimijoiden kesken vahvistetaan myös ohjelmatyön ulkopuolella.

Luku I Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus

Ohjelmaehdotuksessa on erittäin hyvin tunnistettu keskeisiä aiheutuvia haasteita ja haettu suuntaviivoja niiden ratkaisemiseksi. Ehdotetut toimenpiteet ovat positiivisia, kuten korjausrakentamiseen panostaminen tai rakennusten joustavuuden parantaminen.

Kaupungistuminen on yksi megatrendeistä ja ohjelmaehdotuksen visio näkeekin osuvasti kaupunkisuunnittelun osana ilmastohaasteiden ratkaisua. Toimenpide-ehdotuksissa on kuitenkin kuvattu kaupunki- tai aluesuunnittelun roolia varsin niukasti painopisteen ollessa rakennussuunnittelussa. Ilmasto- ja biodiversiteettitietoisien maankäytön tukeminen on hyvä asia, mutta sen toteuttaminen vaatii sekä taloudellisia että osaamiseen liittyviä resursseja, etenkin pienempien kuntien kohdalla. Maaseutumaisilla alueilla ja väljään asutuissa taajamissa tulee myös huomioida aluerakenteesta johtuvat lähtökohdat: pelkkä rakenteen tiivistäminen sopisi ilmastonmuutoksen hillitsemisen keinona näille alueille huonosti.

Luku II Yhdenvertaisuus ja osallisuus

Toimenpide-ehdotukset ovat sinänsä kannatettavia, mutta vain harva niistä tukee suoranaisesti tavoitteissa kuvattua ammatillisen profiilin nostamista tai alueiden kilpailukyvyyn kasvattamista. Yhdenvertaisuustavoitteeseen esitetyt toimenpiteet vastaavat paremmin. Etenkin pienten kuntien kaavoituksen tukeminen ja rakennusperinnön vaalimista mahdollistavat toimenpiteet ovat kannatettavia. Rakennusperinnön suojeleminen vaatii myös osaamista ja ammattitaitoa, ja osaavan työvoiman houkuttelemiseksi eri puolille Suomea tulee etsiä keinoja. Alueiden eriarvoistumista tulisivat nostaa toimenpiteissä vahvemmin esiin. Reuna-Suomessa on alueita, joilla tarvitaan tukea ja työvälineitä yhdyskuntien hallittuun supistumiseen ja kiinteistöomaisuuden laskun hillintään.

Luku III Talous ja kansainvälisyys

Hämeen liitto pitää hyvänä ehdotusta kuntakentän osaamisen lisäämisestä rakennettuun ympäristöön liittyvästä tekoälystä. Digitaalisuuden mahdollisuuksia on muutoinkin tarpeen kehittää entisestään ja hyödyntää vahvaa teknologiaosaamista esimerkiksi pelialalta.

Taloudellisen kestävyuden osalta toimenpiteitä on tarkasteltu erityisesti arkkitehtuuriviennin ja kansainvälisyyden kannalta. Lisäksi voisi olla tarpeellista tarkastella rakentamisen kustannusten säätelyyn ja kiinteistöomaisuuden hoitoon liittyviä toimenpiteitä ja esim. yhdyskuntatalouden osaamisen vahvistamista suunnittelijakunnan omassakin keskuudessa.

Arkkitehtikunta ei ole tähän mennessä juurikaan osallistunut julkisen talouden sopeuttamisen talkoisiin, eikä myöskään riittävästi ollut mukana aluetalouden vahvistamis- ja kilpailukyvyyn nostamistyössä. Suunnittelijakunnan pitäisi pystyä hankkiutumaan vaikuttajapositioon yhteiskunnallisessa keskustelussa, mutta pitkään jatkuneen passiivisemmän vaiheen jälkeen muutos on vaikea.

Eriytyisen kannatettava on siis toimenpide-ehdotus, jossa luodaan poikkialainen, vuorovaikutteinen ja tutkimustietoa hyödyntävä toimintamalli arkkitehtuurin ja rakennetun ympäristön ajankohtaisten ja tulevaisuutta koskevien haasteiden ymmärtämiseen ja ratkaisujen löytämiseen.

Luku IV Merkitys ja identiteetti

Hämeen liitto pitää esitettyjä edotuksia kannatettavina. Arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön ylläpitoa voitaisiin helpottaa myös lisäämällä kohteiden käyttötarkoituksen muutosjoustavuutta arkkitehtuuripolitiikankin tasolla. Korjausrakentamiskulttuurin kehittämistä esimerkiksi Ruotsissa nähdylle osaamisen ja harrastuneisuuden tasolle voitaisiin edistää sääntelyn ja valvonnan ohella erilaisin myönteisin esimerkein, kiinnostavassa muodossa olevan tiedon tarjontaa kasvattamalla.

Luku V Koulutus ja tutkimus

Hämeen liitto pitää tärkeänä sitä, että rakennusalan osaamisen laadusta ja riittävästä koulutusmäärästä huolehditaan. Monet alueet kärsivät suunnittelijapulasta, ja samaan aikaan alan palkkataso on matala. Työvoimapula ei yksinään riitä korjaamaan viimeksi mainittua, vaan työtä on muutoinkin tehtävänä arkkitehtikunnan arvostuksen kasvattamiseksi.

Alueellisen eriarvoistumisen välttämiseksi tulisi pohtia keinoja, joiden avulla huolehditaan riittävän osaamisen saatavuudesta myös pienemmillä paikkakunnilla. Digitaalisuudenkin avulla voitaisiin ehkä hiukan vähentää alueiden osaamiseen liittyvää eriarvoistumista.

Koponen Heidi
Hämeen liitto - Aluesuunnittelu